

Tarih: 16 Nisan 2009

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü Yönünden Getirdiği Yenilikler

GÜN + PARTNERS
AVUKATLIK BÜROSU

Kore Şehitleri Cad. 17
Zincirlikuyu 34394
İstanbul, Turkey

T: +90 (212) 354 00 00
F: +90 (212) 274 20 95
E: gun@gun.av.tr

www.gun.av.tr

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NIN GENEL KURUL KARARLARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ YÖNÜNDEN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

I. GİRİŞ

01.01.1957 tarihinden beri yürürlükte olan 29.06.1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, hazırlandığı ve kabul edildiği dönemde bu alanda Türkiye'nin ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılıyor olmasına rağmen, günümüzde çağın gerisinde kalmıştır. Zira, 6762 sayılı Kanunun uygulandığı 20. yüzyılın ikinci yarısında, bir ticaret kanunu için önemli, hatta bir anlamda sıra dışı olaylar cereyan etmiş, kalıcı sonuç doğuran dönemler başlamıştır. Dünyada ve Avrupa'da genel olarak ticaret hukukunu veya ticaret hukukunun bölümlerinden birini ilgilendiren konularda reformlar yapılmış, kanunlar eskisine nazaran sıkça değiştirilmiş, her ülke ticaret hukukunu ilgilendiren alanlarda büyük küçük değişiklikler yapmıştır. Ayrıca ticaret hukukunun muhtelif konularında yeni öğretiler ortaya atılmış, kanunların değiştirilmesi veya kısmen ya da tamamen modernleştirilmesi bağlamında birçok rapor ve tasarı hazırlanmıştır. Bunların ticaret hukuku teorisini ve dogmatiklerini etkiledikleri muhakkaktır.¹

Dünyada ve Avrupa'da yaşanan gelişmeler, değişiklikler ve yeni düzenlemeler karşısında, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da değişiklik kaçınılmaz olmuştur. Bu amaçla hazırlanan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, mevcut kanundaki birçok düzenlemede değişiklikler içerdiği gibi, yeni bir takım düzenlemeler de getirmektedir. Ancak, bu incelemede tasarının sadece, genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü yönünden getirdiği yeniliklere değinilecektir. Bu çerçevede genel kurul kararlarının hükümsüzlük halleri yönünden önce mevcut Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme açıklanacak, daha sonra ise bu konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki yeniliklerden söz edilecektir.

II. MEVCUT KANUNUN DÜZENLEMESİ:

Yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu'nda (m. 381-384, 361/III) genel kurul kararlarının sadece iptal edilebilirlik halleri düzenlenmiş, yokluk ve butlan halleri düzenlenmeyerek genel hükümlere bırakılmıştır.

Ticaret Kanunumuzun 381. maddesi uyarınca, kanuna veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle afaki iyi niyet esaslarına aykırı genel kurul kararlarına karşı, tarihlerinden itibaren üç ay içinde iptal davası açılabilir. Maddede belirtilen kanuna aykırılıktan, yokluk veya butlan yaratan halleri dışındaki kanuni hükümlere aykırılığın anlaşılması gerekmektedir.

¹ Tasarının Genel Gereğesinden,

İptal davasının kimler tarafından açılabileceği de TTK'nun yine 381. maddesinde düzenlenmiş olup bunlar; pay sahipleri, yönetim kurulu ve ayrıca kararların uygulanması şahsi sorumluluklarına yol açacak ise yönetim kurulu üyelerinden ve denetçilerden her biridir. Pay sahiplerinin, genel kurul toplantısına katılma yetkisi bulunmayan kimselerin oylamaya iştirak etmiş olmaları halinde iptal davası hakkı yönünden ise TTK'nun 361. maddesinde, madde 381 hükmünden farklı düzenleme getirilmiştir.

Gerçekten de TTK'nun 381/I-1 maddesi hükmüne göre, genel kurul toplantısına katılmayan pay sahipleri, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kimselerin karara iştirak etmiş olmaları nedeniyle iptal davası açabilirler. Ancak, genel kurul toplantısına katılmışlarsa, bu durumda iptal davası açma hakkını kullanabilmeleri sadece karara muhalefetlerini toplantı tutanağına geçirtmiş olmaları şartıyla mümkündür. Halbuki, TTK'nun 361/III. maddesinde, genel kurul toplantısına katılma yetkisi bulunmayan kimselerin oylamaya iştirak etmiş olmaları halinde *“pay sahiplerinin herhangi birisi önceden itiraz etmemiş olsa bile”* kararın iptalini mahkemeden isteyebileceği ifade edilmektedir. Böylece, TTK'nun 361/III. maddesi hükmü ile (TTK'nun m. 381/I,1 de olduğunun aksine) genel kurul toplantısına katılan ve fakat karara muhalefetini tutanağa geçirtmemiş olan pay sahiplerine de kararın iptalini dava edebilme imkanı tanınmış bulunmaktadır.

Genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kişilerin bir karara katılmış olmaları aslında kanuna aykırılık oluşturur ve bu sebeple iptal davası açılabilir. Ancak, TTK m. 381/I,1'de ve TTK m. 361/III'de bu hal değişik olarak ve çelişki halindeki hükümlerle düzenlenmiş bulunmaktadır. TTK m. 381'deki hüküm, kimlerin davacı olabilecekleri düzenlenirken konulmuştur. TTK m. 361/III, *“... umumi heyet toplantısına iştirake selahiyeti olmayan kimselerin karara iştirak etmiş bulduklarını iddia eden ...”* demekle bir iptal sebebini de özel olarak belirtmiş bulunmaktadır. Bu iddiadaki pay sahipleri, üç aylık süreye bağlı olmak üzere iptal davası açabilecekler, buna karşılık, TTK m. 381 uyarınca, bu mutlak bir iptal sebebi olacak, yani Anonim Ortaklık bu katılmanın karara etkisi bulunmadığını ispatla davayı reddettirmek hakkına sahip olamayacaktır. TTK m. 361/III'de ise, üç aylık hak düşürücü süreden bahsedilmemekte, buna karşılık Anonim Ortaklığa, katılmanın karara etkili olmadığını ispat hakkı tanınmaktadır. Bu iki çelişkiyi düzeltmek, aslında TTK'nun bu iki maddesini birbirine uydurmakla veya m. 361/III'ü kaldırmakla mümkündür.²

TTK m. 381/I,1'de ve TTK m. 361/III'de ayrı ayrı düzenlenmiş olan bu hal, doktrinde eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak, aşağıda açıklanacağı üzere tasarıda, dava açabilecek olanlar ve koşulları tek bir hükümde (m. 446) toplanarak mevcut kanundaki m. 381/I,1 ile 261/III arasındaki bu çelişki giderilmiştir.

Genel Olarak Hükümsüzlük Halleri; Yokluk, Butlan ve İptal Edilebilirlik

1. Yokluk

TTK hükümlerine göre bir genel kurul kararından söz edilebilmesi için, iki unsurun mevcut olması, gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, genel kurul niteliğinde bir genel kurul, yani pay sahiplerinin veya temsilcilerinin genel kurul olarak bir araya gelip toplanmaları, ikincisi ise bu genel kurulu oluşturan pay sahipleri veya temsilcilerinin almış olduğu bir kararın mevcut olmasıdır. Aksi halde bir genel kurul kararının varlığından söz edilemez. Zira, şekil ve usul açısından emredici kurallara aykırılık yokluk halini meydana getirir. Örneğin, çeşitli kararlar yönünden öngörülmüş olan toplantı ve karar nisapların uyulmamış olması, yetkililerce bir davet yapılmamış olması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiseri'nin toplantıda bulunmamış ve toplantı zaptını imzalamamış olması gibi.

Yokluğa ilişkin genel bir ölçü vermek gerekirse, şekil ve usul açısından emredici hükümlere aykırılık yokluk halini doğurur. Ancak, emredici hükmün sadece pay sahiplerinin çıkarlarını koruması halinde, yokluk veya butlan değil iptal edilebilirlik hali söz konusudur³

Genel kurul kararlarının yokluğu, bunda hukuki yararı bulunan herkes tarafından ve bir süreye bağlı olmaksızın itiraz şeklinde veya dava yoluyla ileri sürülebilir. Yok olan bir genel kurul kararı şeklen meydana gelmemiş olması dolayısıyla başlangıçtan itibaren hiçbir hüküm doğurmadığından, bununla ilgili olarak açılan dava bir tespit davası niteliğindedir.⁴

2. Butlan

Butlan ile ilgili genel hükmün Borçlar Kanunu 19 ve 20. maddelerinde yer aldığını biliyoruz. Buna göre, bir genel kurul kararı şekil ve usul açısından geçerli olmakla birlikte, konusu bakımından BK'nun 19 ve 20. maddelerine aykırı ise, bir başka deyişle konusu bakımından emredici hukuk kurallarına yahut ahlâk ve adaba aykırı veya imkânsız ise batıldır. Zira bu hükümlere karşı gelinmesi halinde bir kararın geçersiz olması, iptal davasının açılmasına bağlı kalmaz. Burada genellikle kamu düzeni ve yararı söz konusudur. Ayrıca, konusu bakımından bir kesin hükme aykırı olan genel kurul kararı da batıl sayılmalıdır.⁵

Batıl genel kurul kararlarına karşı da, yoklukta olduğu gibi TTK'nun 381. maddesinde öngörülen 3 aylık hak düşürücü süre ile bağlı olmaksızın butlanın tesbiti davacı açılabilir.

³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu; age, s. 416

⁴ Moroğlu; Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Dördüncü Basi, s. 124

⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu; age, s. 416; Moroğlu, age. s. 20, 21, 127 vd.

3. İptal Edilebilirlik

Yukarda açıklandığı üzere, mevcut düzenlemede sadece genel kurul kararlarının iptal edilebilirlik hallerine ilişkin hükümler getirilmiş, yokluk ve butlan halleri ise genel hükümlere bırakılmıştır. Genel kurul kararlarının iptal edilebilirlik halleri TTK m. 381’de düzenlenmiş olup bunlar; kanuna, esas mukaveleye ve afaki iyi niyet kurallarına aykırılıktır. Maddede belirtilen kanuna aykırılıktan, yokluk veya butlan halleri dışındaki hükümlere aykırılığın anlaşılması gerekmektedir.

Yokluk ve butlan hallerinden farklı olarak, iptal davası açılabilmesi yönünden kanunda hak düşürücü süre öngörülmüştür. TTK. m. 381 hükmü uyarınca, kanuna veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle afaki iyi niyet esaslarına aykırı genel kurul kararlarına karşı, tarihlerinden itibaren üç ay içinde iptal davası açılabilir.

Hukuki güvenlik bakımından yokluk ve butlan hallerinin sınırlı tutulması ve tereddüt yaratan hallerde iptal edilebilirlik tarafına meyledilmesi gerekmektedir.⁶

III. TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI’NIN DÜZENLEMESİ:

Tasarının 445. maddesinde genel kurul kararlarının iptal sebepleri, 446. maddesinde iptal davası açabilecek kişiler, 447. maddesinde ise butlan halleri düzenlenmiştir.

Tasarıda genel kurul kararlarının iptal sebepleri yönünden mevcut düzenleme sistemi benimsenmiş ve kanun *veya esas sözleşmeye ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı* olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde iptal davası açılabileceği belirtilmiştir (m.445).

İptal davası açabilecek olanlar ise tek bir maddede düzenlenmiş ve;

- a) *Toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçirten,*
- b) *Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilân edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri,*
- c) *Yönetim kurulu,*
- d) *Kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri,*

iptal davası açabilir şeklinde belirtilmiştir.

Tasarının 447. maddesinde ise, uzun yıllara dayanan Türk uygulaması hükme bağlanmakta, özellikle butlan sebepleri somut bir şekilde gösterilmektedir. Maddenin butlana ilişkin düzenlemesi aynen;

“Genel kurulun, özellikle;

- a) *Paysahibinin, genel kurula katılma, asgarî oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,*
- b) *Paysahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran,*
- c) *Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararları batıldır.”* şeklindedir.

Butlana ilişkin 447. maddenin gerekçesinde açıklandığı üzere;

Tasarıda Borçlar Kanunu ile uyum amacıyla "butlan" ve "bâtil" terimleri tercih edilmiştir. Hükümsüzlük ve geçersizlik terimleri doğru ancak daha geniş terimlerdir.

Bâtil genel kurul kararları baştan itibaren hüküm doğurmazlar ve daha sonra sağlığa kavuşturulamazlar; mahkemece resen dikkate alınırlar; def'i olarak ileri sürülebilecekleri gibi süreye bağlı olmaksızın bir tespit davasının konusunu da oluşturabilirler. Diğer yandan, söz konusu kararlar işlem güvenliği yönünden bir önemli sakıncayı içerirler. Şirketin bir kararının, kararın alınmasından yıllar sonra bile butlanının ileri sürülebilmesi tehlikesi ve tehdidi, şirket yönetiminde pay sahiplerinde, alacaklılarda ve sermaye piyasasındaki potansiyel yatırımcılarda büyük tedirginliğe sebep olabilir. Yıllar sonra butlanın mahkemece tespiti ise o kararın kurduğu bir çok ilişkiyi çoğu kez geriye etkili olarak ortadan kaldırır. Bu sakıncası sebebiyle mahkemelerin geçersizlik kararlarını ayrıntılı ve çok yönlü değerlendirmeler sonucu sakınarak vermeleri yanında, kanun koyucunun da iptal edilebilirlik ile butlanın sınırlarını açıkça belirlemesi gerekir. Hükümün mehazı olan İsv. BK m. 706b, bu yönden İsviçre doktrininde eleştirilir. Anılan hükmün çizgiyi iyi çizemediği, tehlikeyi ortadan kaldıramadığı ileri sürülür. Ancak, daha iyi bir düzenlemeye ilişkin herhangi bir öneri de yapılmamıştır.

Tasarının bâtil genel kurul kararları sınırlı sayı (numerus clausus) belirlemesi doğru olmazdı. Böyle yapılsaydı bâtil sayılabilecek bir çok genel kurul kararı hükmün dışında kalabilirdi. Tüm butlan hallerinin ve sebeplerinin kanunda gösterilmesi veya tanımlanması ise imkânsızdır. Onun için bâtil kararları iki kategoriye ayırmak, şekil yönünden bâtil genel kurul kararlarını veya sebeplerini belirlemeyi içtihadı ve öğretiyi bırakmak, konu açısından bâtil genel kurul kararlarına da - sınırlayıcı olmamakla birlikte, örnekler göstererek - kesin çizgilerle işaret etmek en isabetli yol olarak değerlendirilmiştir. Şekil yönünden geçersiz kararların saptanmasında -tehlike ve tehditlerden sakınma ilkesine ağırlık vererek - mahkemelerin gerekli özeni gösterecekleri inancı ile sistem benimsenmiştir. Bu sebeple, 447. madde genel kurulun özellikle bâtil olan kararlarını kategoriler halinde göstermiştir. Hükümdeki, "özellikle" sözcüğü geçersiz genel kurul kararlarının sadece maddede belirtilen kararlardan ibaret olmadığını, yani maddenin sınırlı sayı (numerus clausus) niteliği

taşımadığını ifade etmektedir. Ancak, hem "özellikle" sözcüğü nispî bir sınırı ifade etmekte hem de seçilen karar kategorileri, kanun koyucunun konuya sakınarak ve ihtiyatla yaklaşmış olduğunu ortaya koymaktadır. Sakınma, hükmün içerdiği bir ilkedir. Özellikle sözcüğü bu sebeple sınırlayıcı bir işleve de sahiptir. Konusu itibarıyla b t l olan genel kurul kararları, bazı niteliklere sahip pay sahipliği haklarını kaldıran veya sınırlandıran, anonim Şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması ilkesine aykırı olan kararlara özgülenmiŐtir. Bunun dışındaki b t l genel kurul kararlarının tespitinde ise butlanın ikincilliği ilkesi uygulanır. Bu ilke, özel sebepler dolayısıyla iptal etmenin yeterli ve tatmin edici bir yaptırım oluŐturmadıđı hallerde hukukun genel hüküm ve ilkelerine göre butlana karar verilmesi anlamını taŐır. Sakınma ilkesinin özellikle Őekl  sebeplerin (eksiklik ve aksaklıkların) butlana yol açtığı hallerde gözetilmesi gerekir.

IV. SONUÇ

Tasarı ile; genel kurul kararlarının iptal edilebilirlik halleri yönünden herhangi bir değişiklik getirilmemekle birlikte, iptal davası açabilecek olanlar ve koşulları tek bir hükümde toplanarak mevcut düzenlemedeki (kanundaki) m. 381 ile 361'deki çelişki giderilmiŐ, sade ve basit bir düzenleme öngörülmüştür. Mevcut düzenlemede olmayan ancak uzun yıllardır uygulanana gelen butlan halleri düzenlenerek, b t l kararlar ile iptal edilebilir kararlar arasındaki sınır belirtilmiştir.